

УДК 378.016:811.161.2

DOI: 10.12958/2227-2844-2019-3(326)-221-231

Кравчук Оксана Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Старобільськ, Україна.

kravoksana27@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-5170-9736>

УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ В СТУДЕНТІВ І КУРСУ

Останнім часом вища освіта в Україні орієнтована на забезпечення універсальності підготовки фахівця до своєї майбутньої діяльності, що впливає із Закону України «Про вищу освіту», Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, Національної доктрини розвитку освіти, інших законодавчих актів та нормативних документів. Удосконалення вітчизняної системи освіти та підготовки висококваліфікованих кадрів набуло особливої актуальності. У сучасних документах зазначено, що змістом вищої освіти є система професійних знань, умінь і навичок, яка має бути досягнута в процесі навчання, коли здійснюється професійна адаптація та набувається педагогічна майстерність майбутнього вчителя-філолога.

Зараз актуальною залишається проблема розвитку мовної особистості, здатної вільно орієнтуватися в різноманітних професійних ситуаціях та успішно розв'язувати комунікативні завдання. Однією з найважливіших якостей мовної особистості є володіння нею навичками лінгвістичного аналізу тексту.

Важливе значення для набуття студентами ґрунтовних знань мовного матеріалу й навичок його аналізу має постійне впровадження в навчальний процес лінгвістичного аналізу тексту, який є головним чинником удосконалення базової професійної філологічної компетентності студентів педагогічних закладів, оскільки сприяє інтеграції знань, умінь і навичок з української літературної мови та її функціонування в мовленні на рівні тексту. Саме текст повинен стати основою професійного навчання, тому сучасна лінгводидактика орієнтує вчителя на текстову основу уроків, використання текстів для засвоєння лексичних, граматичних, стилістичних явищ і норм.

Одна з причин появи наукового інтересу до лінгвістичного аналізу тексту й обговорення його змісту, структури й технології пов'язана з лінгводидактичними потребами сучасної освітньої системи, що вимагає володіння філологічною компетентністю загалом, а тому для формування мовної особистості, розвитку комунікативних умінь і

навичок майбутніх філологів необхідно навчитися працювати з мовною тканиною текстів. Викладачі вищої школи повинні „постійно вдаватися до тексту як засобу вдосконалення пізнавальних і креативних умінь і навичок студентів” (Пентилюк, 2011, с. 174). Найбільш сприятливі умови для розв’язання цих проблем закладені в можливості здійснювати лінгвістичний аналіз тексту.

Сучасні дослідники спрямовують свої зусилля на теоретичні й практичні пошуки, пов’язані з лінгвістичним аналізом тексту. Ця проблема не нова й завжди широко обговорювалася українськими та російськими мовознавцями (Ф. Буслаєв, В. Виноградов, І. Гальперін, В. Дроздовський, І. Ковалик, І. Кочан, М. Крупа, Л. Мацько, О. Потебня, Л. Щерба та ін.); лінгводидактами (З. Бакум, О. Біляєв, Є. Голобородько, Є. Дмитровський, В. Мельничайко, Г. Михайловська, А. Нікітіна, М. Пентилюк, Л. Рускуліс, Т. Симоненко, І. Чередниченко та ін.); психолінгвістами (Л. Виготський, П. Гальперін, О. Гойхман, М. Жинкін, І. Зимня, А. Мікк та ін.).

Попри безсумнівну значущість робіт, присвячених лінгвістичному аналізу тексту, проблема вдосконалення навичок його здійснення в студентів-першокурсників філологічного факультету не була предметом спеціального дослідження. Отже, протиріччя, що виникли між теоретичною й методичною нерозробленістю теми в лінгводидактиці вищої школи й водночас необхідністю забезпечення належного рівня володіння навичками лінгвістичного аналізу тексту майбутніми вчителями-філологами спонукало до вибору теми статті.

У пропонованій роботі спробуємо узагальнити, теоретично обґрунтувати, практично продемонструвати важливість проблеми вдосконалення навичок лінгвістичного аналізу тексту, визначити її роль у фаховій підготовці майбутніх словесників.

На практичних заняттях з курсу «Лінгвістика тексту» з метою комплексного вирішення проблеми з першокурсниками працюємо над збагаченням мовлення лінгвістичною термінологією, пов’язаною з лінгвістичним аналізом тексту, тобто формуємо словник студентів.

Завданнями практичних занять є такі: повторити, узагальнити й поглибити відомості про текст, його категорії, одиниці тексту (семантико-структурну – складне синтаксичне ціле (ССЦ) й композиційно-стилістичну – абзац); способи й засоби міжфразового зв’язку в тексті, тему та ідею тексту; закріпити вміння відрізняти текст від не-тексту; добирати різні види заголовків до тексту й уміти обґрунтовувати свій вибір; визначати стиль, тип, форму мовлення, тему й основну думку тексту; формувати вміння ділити текст на абзаци й ССЦ; визначати в тексті «дане» й «нове», опрацювати нові текстові поняття (автосемантичне речення; тема й рема); знаходити ключові слова; виділяти, замінювати й підбирати засоби зв’язку речень у тексті; визначати способи поєднання речень тощо.

У процесі роботи систематизуємо знання студентів про текст, отримані в середній школі, розширюємо їх, поглиблюємо й доводимо до такого рівня, який дозволяв би їм вільно оперувати текстовими поняттями.

Пропонуємо студентам такі прийоми роботи з термінами: робота зі словниками (виписування їх значень зі спеціальних словників і навчальної літератури), семантизація (пояснення значення терміна), порівняння й аналіз дефініцій термінів, укладання тематичного словника-мінімуму, самостійне складання й розгадування кросвордів. Студенти таким чином залучаються до самостійного пошуку відомостей про основні текстові поняття, але наявність у науковій літературі значної кількості неоднотайних поглядів у визначенні тексту, його одиниць, категорій тощо часто дезорієнтує першокурсників. Тому ми також користуємося іншим прийомом «Знаємо – хочемо дізнатися – дізналися»: студентам роздаємо картки з готовим мінімумом необхідної інформації про основні текстові поняття. Ці відомості адаптуємо до сприймання першокурсниками. Студенти самостійно опрацьовують матеріал, виділяють відому зі школи й нову інформацію. Такий прийом привертає увагу до матеріалу, пробуджує зацікавленість, тобто виконує мотиваційну функцію.

Управління навчально-пізнавальною діяльністю першокурсників у процесі роботи з текстом здійснюємо за допомогою вправ та завдань, які поділяємо на дотекстові, текстові та післятекстові. Завдання складаємо так, щоб разом з удосконаленням навичок лінгвістичного аналізу тексту формувати мовну й мовленнєву компетентність особистості філолога.

Дотекстові завдання забезпечують мотивацію роботи з текстом, дозволяють викликати зацікавленість темою, змістом, проблемою, що порушена в тексті, і покликані актуалізувати знання лінгвістичної теорії, нагадати або пояснити особливості вживання окремих мовних одиниць. Вони формулюються так: *Що ви думаєте з ...?, Як ви розумієте вислів ...?, Як би ви відповіли на питання...?* та ін.

Текстові завдання передбачають безпосередню роботу з текстом, що забезпечує запам'ятовування мовного оформлення, сприяє усвідомленню норм уживання мовних одиниць, накопиченню позитивного мовленнєвого досвіду.

Післятекстові завдання сприяють поглибленому розумінню тексту, усвідомленню функцій мовних одиниць у тексті, розширенню інформаційно-культурного тла. Це переважно такі завдання: *порівняйте ...; уточніть ...; доберіть ...; визначте ...; доведіть, що ...; поясніть ...?* Виконуючи післятекстові завдання, студенти використовують знання мови для досягнення своєї мети, а володіння знаннями стає умовою виконання лінгвістичного аналізу тексту.

На практичних заняттях передбачаємо за допомогою методів евристичної бесіди, пояснення викладача, повторення визначень понять,

спостереження за готовими текстами досягнення повного розуміння студентами наданої їм інформації про текстові поняття.

У процесі такого навчання в студентів формуємо вміння й навички відрізняти текст від не-тексту; співвідносити поняття «абзац» і «ССЦ», розрізняти їх; визначати стиль, тип і форму мовлення; знаходити автосемантичне речення й ключові слова тощо. На цьому етапі приділяємо значну увагу спостереженню над мовними одиницями в тексті.

Наприклад, під час вивчення теми «Семантична й структурна організація тексту» з метою поглиблення знань про текст, основні текстознавчі поняття, стилі мовлення й формування вмінь їх визначати, з'ясовувати лексичні, морфологічні, синтаксичні особливості студентам пропонуємо виконати порівняльний аналіз текстів однієї тематики, але різної стильової належності. Прийом «Займи позицію» ефективний під час виконання цієї вправи, оскільки дає змогу висловитися кожному студентові й обґрунтувати свою позицію. Майже кожне післятекстове завдання з восьми запропонованих завжди викликає дискусію.

Вправа. Виразно прочитайте тексти. Як ви розумієте вислів «Рідна мова – душа народу»?

Текст 1. *Мово рідна! Ти ж – як море – безконечна, могутня, глибинна. Котиш і котиш хвилі своїх лексиконів, а їм немає кінця-краю. Мільйонноголосо бриниш говірками, а вони шумлять, і дзвенять, і б'ють у наші груди, мов хвилі морські – у берег.*

Красо моя! У тобі мудрість віків, і пам'ять тисячоліть, і зойк матерів у годину лиху, і переможний гук лицарів твоїх у днину побідну, і пісня серця дівочого в коханні своїм, і крик новонародженого; у тобі, мово, неосяжна душа народу – його щирість і щедрість, радощі й печалі, його труд, і піт, і кров, і сміх, і безсмертя його. Арфо серця мого! Люблю зажуру пісень твоїх, і невмирущий оптимізм гумору твого, і музику слів твоїх. Скарбе мій єдиний, з тобою я найбагатший і найдужчий у світі, без тебе – перекотиполе, що його вітер несе в сіру безвість, у млу небуття. Твердине моя, і захисток, і гордість, і розрада в годину смутку!

Світлоносна! Ти завжди вабиш, чаруєш, кличеш на теплі й могутні хвилі свої. І я, вірний і вічний юнга твоїй, пливу й пливу твоїми просторами й не намилиуюсь глибинами та безмежжям твоїм (С. Плачинда).

Текст 2. *Сучасна українська літературна мова є вищою формою вияву української національної мови. Нижчими її формами є територіальні та соціальні діалекти.*

Літературна мова – це відшліфована мова, яка характеризується поліфункціональністю, унормованістю, стандартністю, уніфікованістю, розвиненою системою стилів.

Функціональне призначення літературної мови в житті української нації полягає в обслуговуванні всіх сфер діяльності

суспільства. Вона є мовою державного функціонування в Україні, спілкування людей у матеріально-виробничій і культурній сферах, мовою науки і освіти, радіо і телебачення, преси, художньої літератури, засобом вираження національної культури, національної самосвідомості українців.

Основна ознака літературної мови та, що вона є унормованою формою загальнонародної мови (М. Плющ).

Текст 3. Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України... (Конституція України).

1. Доведіть, що це тексти. Що є спільного й відмінного в них?
2. Визначте стиль текстів, тип мовлення, обґрунтуйте свою думку.
3. Назвіть мовні засоби, що «визначають» стильову належність тексту.
4. Визначте тему й мікротеми (якщо є), головну думку кожного тексту.
5. Обґрунтуйте доцільність зачину й кінцівки текстів.
6. Доберіть заголовки до текстів. Чи може бути один заголовок до всіх текстів?
7. Назвіть ключові слова кожного тексту.
8. Визначте мовні засоби зв'язку в текстах.

Такі й аналогічні післятекстові завдання допомагають студентам згадати відомості про текст, стилі мовлення, їх мовні засоби, активізують творче мислення й пам'ять, учать орієнтуватися в мовленнєвих ситуаціях. Використання вправ на порівняльний аналіз текстів однієї тематики, але різної стильової належності сприяє формуванню вмінь студентів визначати й аналізувати мовні особливості текстів різних стилів, удосконаленню вмінь і навичок порівнювати, робити припущення й добирати аргументи на їх підтвердження, оперувати поняттями лінгвістичного плану.

Основним методом навчання лінгвістичного аналізу тексту на практичних заняттях є вправи. Необхідність звернення до інформаційно-рецептивних вправ зумовлена кількома причинами: наукова новизна й неоднозначне висвітлення в науковій літературі проблем теорії тексту потребують особливої уваги до перевірки розуміння й усвідомлення окремих явищ і понять; такі вправи забезпечують розвиток умінь аналізувати, зіставляти, узагальнювати наукові факти, аргументувати відповіді, робити висновки.

Так, під час вивчення теми «Категорії тексту» пропонуємо такі вправи:

Вправа. Прочитайте виразно тексти. Визначте їх категорії, стиль і тип мовлення. З'ясуйте фонетичні особливості. Що цікавого й

незвичайного ви побачили в текстах? Поясніть правопис підкреслених слів.

Текст 1. *Сипле, стелить сад самотній сірий смуток – срібний сніг, –*

Сумно стогне сонний струмінь, серце слуха скорбний сміх.

Серед саду смерть сміється, сад солодкий смуток снить, –

Сонно сиплються сніжинки, струмінь стомлено сичить.

Стихли струни, стихли співи, срібні співи серенад, –

Стиха стеляться сніжинки – стить самотній сад

(В. Кобилянський).

Текст 2. *Голосні – це жінки, приголосні – чоловіки. Голосні – це сам наш голос, матері, що нас породили, сестри, що нас цілували, першоджерело, звідки ми витекли в словеснім своїм лику. Отже, коли б у нашому мовленні були б тільки голосні, ми не вміли б розмовляти – лише голосили б ними в протяжній вільготності без форми, як плещуть води розливу.*

А приголосні мужньою своєю твердою вдачею впорядкували розкіш розливу, стали дамбою, греблею, ясним річищем, що спрямовує води до свідомої праці. Усе ж, хоч і керують усім приголосні, хоч і вважають вони себе справжніми господарями слова, – не на приголосних, а на голосних буває наголос у кожному слові (К. Бальмонт).

1. Поясніть лексичне значення слів «снить», «серенада», «вільготність».

2. Визначте засоби зв'язку між реченнями в текстах.

3. Поясніть, чому другий текст поділено на два абзаци?

4. Визначте автосемантичні речення текстів.

5. Випишіть із текстів ключові слова, що забезпечують їх розуміння.

Власний педагогічний досвід свідчить, що студентам важко доводити те, що певна група речень становить текст. Тому для набуття навичок визначення тексту пропонуємо студентам низку вправ. Подаємо деякі з них:

Вправа. Поміркуйте, що об'єднує речення в текст. Поясніть, чи можна подані уривки вважати текстами, обґрунтуйте свою думку.

1. *Решта води просочується крізь трунт і пісок до шару глини, який не пропускає воду. Утворюються підземні струмочки, які течуть у напрямі нахилу шару глини. Після дощу і танення снігу частина води стікає в річки, випаровується. Місце, де на поверхню землі виходить підземна вода, називають джерелом.*

2. *Де немає води, там немає життя. Вона є в кожній живій істоті. Без води все гине: і рослини, і тварини. Вода знаходиться в океанах і морях, річках і озерах, під землею, тобто вона займає частину поверхні Землі.*

Вода має дивовижну властивість – розчиняти речовини. Вода, яка тече по землі або просочується крізь неї, на своєму шляху розчиняє

багато різних речовин. І від розчинених у воді речовин залежить її смак (За М. Ільїним).

3. Найчистіше джерело води – це сніг. Наступною за ступенем чистоти йде дощова вода, але в ній уже можна знайти розчинні гази з повітря й сліди вуглекислоти, хлоридів, сульфатів, нітратів й аміака. Навіть вода гірських потоків і озер може вміщувати в собі неорганічні солі. Джерельна й колодязна вода профільтровується землею, і тому вона майже чиста, але в ній також можуть бути неорганічні солі (З книги).

1. Визначте тип мовлення тих уривків, що є текстами.
2. Поясніть роль ключових слів.
3. З'ясуйте засоби поєднання речень уривка 2.

Вправа. Доведіть, що уривок не є текстом. Які аргументи ви для цього використаєте. Перебудуйте уривок так, щоб вийшов текст; визначте стиль, придумайте заголовок, співвідносний з темою тексту.

У першій викладаються мотиви, у другій – прохання, пропозиції, зауваження. Однак листи з простими темами можуть складатися тільки з однієї основної частини. Текст службового листа майже завжди складається з двох частин. Саме друга частина є основною, з неї слід починати листа, а докази, аргументи розміщувати потім.

Вправа. Доведіть, що в тексті чотири ССЦ. Доберіть заголовок. Складіть простий план тексту, визначте його стиль.

Великдень – день воскресіння Ісуса Христа, одне з найбільших свят християн. Ще до виникнення християнства це було свято весняного сонця й пробудження природи від зимового сну.

Після Масниць починався Великий піст. Сім тижнів не можна було їсти м'яса, сметани, масла.

Тиждень перед Паскою називався Вербним. У церкві освячували вербу. Найголовніші дні тижня – Чистий четвер і Страшна п'ятниця. У суботу святили паску, писанки, різні страви й речі.

У ніч із суботи на неділю в церкві відбувалася святкова служба – всенощна. Так починалося свято, яке продовжувалося три дні (З журналу).

Виконуючи такі вправи, студенти виробляють практичні вміння й навички обґрунтування тексту та його характерних категорій, удосконалюють навички визначення стилю й типу мовлення, учаться знаходити й пояснювати мовні засоби міжфразового зв'язку, роль ключових слів, повторюють орфографічні й пунктуаційні правила, розвивають творче мислення, збагачують, уточнюють і активізують словниковий запас.

З метою поглиблення знань про зв'язність тексту опрацьовуємо поняття темо-рематичного зв'язку між реченнями як основного засобу забезпечення зв'язності в тексті. Отже, формуємо вміння визначати тему й рему в реченнях різних типологічних значень, удосконалюємо вміння й навички на основі здобутих текстологічних знань визначати в

тексті основний і допоміжний типи мовлення. Першокурсники повинні не тільки запам'ятати ключові положення теорії тексту, а головне – зрозуміти їхню сутність і вміти застосовувати знання на практиці, чому сприяє розгалужена система вправ.

Вправа 1. Доведіть, що це текст. Визначте його стиль, тип мовлення, тему (підтеми, мікротеми). Поділіть текст на ССЦ та абзаци, укажіть у кожному автосемантичне речення, обґрунтуйте свою думку. Доберіть заголовки, співвідносний з головною думкою тексту.

Між мовною убогістю й багатослів'ям прямий зв'язок: чим менший у людини запас слів, тим більше їх піде на висловлювання зовсім простенької думки. Уміння чітко мислити, багата уява, достатній запас слів дають змогу стисло й небагатослівно говорити. Розвивати в собі чуття слова найкраще за допомогою читання. Для деякого читання – процес обтяжливий. Книжка товста, сторінок багато, очі по сторінках повзають, мов сонні мухи, а до кінця ще так далеко... Отже, треба навчитися читати швидше. По-перше, зосередься на тому, що читаси, відганяй від себе всі інші думки, не розмовляй під час читання, не кидай оком на телекран, не відволікайся на сторонні справи. По-друге, навчись сприймати написане лише зором, без промовляння про себе кожного слова. Читання помітно прискориться. По-третє, читати треба не окремі слова, а намагатися одразу охопити зором словосполучення, фрази. З часом можна навчитися схоплювати одразу цілий абзац тексту. Уявляєте, скільки тоді можна встигнути всього прочитати? (А. Коваль).

Вправа 2. Доведіть, що це текст. Доберіть два варіанти заголовка: співвідносний з темою та співвідносний з головною думкою тексту. У кожному з речень позначте тему й рему.

Жайворонок бризнув із конюшини, злетів у високість, завмер. І ось уже трепетна сіра пташка в променях сонця стала золотою. Ще мить – і сонячні іскри заграли на краплях роси й на квітках конюшини. Над розтуленими чашечками квіток загули бджоли. Здавалось, усе поле, весь світ співає, чудесна музика розливається понад землею (І. Цюпа).

1. Визначте засоби міжфразового зв'язку між першим та другим реченням.

2. До якого стилю й типу мовлення належить текст.

Виконання таких вправ сприяє формуванню вмінь з'ясувати відповідність або невідповідність між ССЦ і абзацом, обґрунтувати її, правильно інтонувати ССЦ, що входять до складу тексту, а це впливає на формування навичок виконання лінгвістичного аналізу тексту.

На інших заняттях також приділяємо увагу термінологічному апарату: пропонуємо студентам виконання вправ різних типів, ділові ігри, прийоми заповнення таблиці, складання пам'яток, термінологічні диктанти, лінгвістичні кросворди. Така робота сприяє повторенню й запам'ятовуванню основних відомостей з теорії тексту, збагаченню його новаційною термінологією, розвиває професійне мовлення.

Запропоновані завдання є ефективним засобом контролю й дають змогу перевірити засвоєння текстознавчої термінології, а тому дозволяють визначити кількісний та якісний склад фахового словника першокурсників; формують уміння зіставляти споріднені поняття лінгвістики, проводити спостереження за чужим і власним мовленням, удосконалювали навички його аналізу.

Отже, першокурсники готуються до основного: поглиблюють та засвоюють базові текстознавчі поняття, учаться вільно оперувати ними, формують навички їх застосування, закріплюють уміння відрізнити текст від не-тексту, продовжують розвивати власне мовлення, навички контролю й самоконтролю за його культурою.

Матеріал статті не претендує на вичерпне розв'язання порушеної проблеми, а лише відбиває деякі аспекти цієї роботи і є перспективним напрямом для подальшого наукового пошуку.

Список використаної літератури

1. Пентилюк М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: зб. статей. Київ : Ленвіт, 2011. 256 с.

References

1. Pentyliuk, M. I. (2011). Aktualni problemy suchasnoi lnhvodydaktyky: zbirnyk statei [Actual problems of modern linguodidactics: a collection of articles]. Kyiv: «Lenvit». 256 s. [in Ukrainian].

Кравчук О. М. Удосконалення навичок лінгвістичного аналізу тексту в студентів I курсу

У статті розкрито особливості вдосконалення навичок лінгвістичного аналізу тексту в студентів I курсу. Наголошено на тому, що головним чинником удосконалення базової професійної філологічної компетентності студентів педагогічних закладів є лінгвістичний аналіз тексту, який сприяє інтеграції знань, умінь і навичок з української літературної мови та її функціонування в мовленні на рівні тексту.

Узагальнено, теоретично обґрунтовано, практично продемонстровано важливість проблеми вдосконалення навичок лінгвістичного аналізу тексту, визначено її роль у фаховій підготовці майбутніх словесників.

Наголошено на збагаченні мовлення лінгвістичною термінологією, пов'язаною з лінгвістичним аналізом тексту, на формуванні словника студентів.

Основну увагу приділено різним типам вправ і завдань (дотекстові, текстові та післятекстові). Дотекстові завдання забезпечують мотивацію роботи з текстом, дозволяють викликати зацікавленість темою, змістом, проблемою, що порушена в тексті, покликані актуалізувати знання лінгвістичної теорії. Текстові –

забезпечують запам'ятовування мовного оформлення, сприяють усвідомленню норм уживання мовних одиниць. Післятекстові – сприяють поглибленому розумінню тексту, усвідомленню функцій мовних одиниць у тексті.

Висвітлено й схарактеризовано такі прийоми роботи з текстознавчими термінами: робота зі словниками, семантизація, порівняння й аналіз дефініцій термінів, укладання тематичного словника-мінімуму, самостійне складання й розгадування кросвордів. Обґрунтовано важливість використання на практичних заняттях інформаційно-рецептивних вправ, наведено зразки таких вправ.

Ключові слова: лінгвістичний аналіз тексту, текстознавча термінологія, дотекстові, текстові, післятекстові завдання.

Кравчук О. Н. Совершенствование навыков лингвистического анализа текста в студентов I курса

В статье раскрыты особенности совершенствования навыков лингвистического анализа текста у студентов I курса.

Отмечено, что главным фактором совершенствования базовой профессиональной филологической компетентности студентов педагогических заведений является лингвистический анализ текста, который способствует интеграции знаний, умений и навыков по украинскому литературному языку и его функционированию в речи на уровне текста.

Теоретически обосновано, практически продемонстрировано важность проблемы совершенствования навыков лингвистического анализа текста, определена ее роль в профессиональной подготовке будущих словесников. Отмечено обогащение речи лингвистической терминологией, связанной с лингвистическим анализом текста.

Основное внимание уделено различным типам упражнений и заданий (дотекстовые, текстовые и послетекстовые). Дотекстовые задания обеспечивают мотивацию работы с текстом, позволяют вызвать заинтересованность темой, содержанием, проблемой, призваны актуализировать знания лингвистической теории. Текстовые – обеспечивают запоминание языкового оформления, способствуют осознанию норм употребления языковых единиц. Послетекстовые – способствуют углубленному пониманию текста, осознанию функций языковых единиц в тексте.

Освещены и охарактеризованы такие приемы работы с текстовыми терминами: работа со словарями, семантизация, сравнение и анализ дефиниций терминов, самостоятельное составление и разгадывание кроссвордов. Обоснована важность использования на практических занятиях информационно-рецептивных упражнений, приведены образцы таких упражнений.

Ключевые слова: лингвистический анализ текста, текстовая терминология, дотекстовые, текстовые, послетекстовые задания.

Kravchuk O. M. Improving linguistic text analysis skills for first year students

The article deals with the peculiarities of improving the skills of linguistic analysis of text for students of the first year. It is emphasized that the main factor of improving the basic professional philological competence of students of educational institutions is a linguistic analysis of the text, which facilitates integration of knowledge, skills and abilities from the Ukrainian literary language and its functioning in speech at the level of the text.

In general, theoretically substantiated, the importance of the problem of improving the skills of linguistic analysis of the text is practically demonstrated, its role in the professional training of future verbal writers is determined.

It is emphasized on the enrichment of speech with the linguistic terminology associated with linguistic analysis of the text, on the formation of the students' vocabulary.

The main attention is paid to different types of exercises and tasks (pre-text, text and post-text). Text-to-speech tasks provide motivation for working with the text, allow to cause interest in the subject, content, problem that is violated in the text, designed to actualize the knowledge of linguistic theory. Text – provide memorization of speech processing, promote awareness of the norms of use of linguistic units. Post-text – promote in-depth understanding of the text, awareness of the functions of the linguistic units in the text.

The following methods of working with the text-knowledge terms are described and described: working with dictionaries, semanticising, comparing and analyzing the definitions of terms, staging a thematic vocabulary-a minimum, independently compiling and solving the crossword puzzles. It is substantiated the importance of using informational and reciprocal exercises in practical classes, examples of such exercises are given.

Key words: linguistic analysis of the text, text-based terminology, pre-text, text, post-text tasks.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2019 р.

Прийнято до друку 26.04.2019 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.